

sARTe diem, Димитрије Јаничић, Есејистика
Лек против незаинтересованости

Закасна прича о једној трилогији

Постоје књиге које човек прочита и остави да стоје у библиотеци. Некада се на њих враћамо у неко друго време, када су нам прилике у животу учиниле ближим тему књиге, а понекад само да уживамо у лепоти приче. Нека књиге више никада не отворимо, оне нам остају у сећању као споменици на једно време када су значајно утицале на наш живот. Но, има и књига које су нам готово увек при руци, на чијим маргинама нешто дописујемо, свађамо се са аутором или му повлађујемо, па нам када прођу године те књиге личе на наш дневник, по сакупљеним знацима сагласности или побуне, са папирићима на којима су неке белешке којима покушавамо да нешто докажемо или оспоримо.

Готово случајно сам се вратио гомили књига које сам оставио да их прочитам када будем имао вишак времена. Међу тим књигама се нашла и трилогија „Камен у житу“ Милана Белегишанина. Трилогија се састоји од три књиге: „Окамењене молитве“ „Чувари извора“ и „Снови окамењених кула“. Трилогија је лепо опремљена, у картонској кутији, са илустрацијама у боји. Богато издање, да човек пожели да га има међу књигама. Но, мене су та издања најчешће варала, у сјајној опреми нисам налазио сјајан садржај. Овога пута сам нашао обоје – и опрему и садржај. Додуше, прилично је времена прошло откако су се књиге појавиле, али није лоше подсетити себе и друге на добро у свако доба. Макар и са закашњењем.

Те књиге сам добио на поклон за неки од рођендана и заборавио на њих. Чекале су годинама и ја сам их тек сада прочитао. И, признајем грешан, да сам се одушевио, а да ми је било криво што сам их унапред био отписао.

Привукао ме је, у првом реду, приступ аутора свакодневной реалности, местима поред којих свакодневно пролазимо, о којима готово никада не размишљамо, свесни да су оне неминовно ту, ко зна откада ту стоје, имале су неку своју улогу, можда имају и данас, али нас ничим не подстичу да даље размишљамо о њима, не видимо поруке које нам упућују, не знамо њихову историју, њихову повезаност са неким људима из једног другог времена. А онда неки човек се потруди да потражи и прикаже „душу“ тих објеката који су нас остављали равнодушним, да исприча нешто из њихове историје, да томе дода и оно што се о њима причало увече уз ватру када стварност изгледа друкчије и тајновитије, да и сам понешто дода у ту причу, па нам онда та места, без обзира да ли је реч о развалинама неке зграде, о извору или манастиру, одједном изгледају друкчије, добију своју боју, своју личност, покаже се да се у њиховој прошлости крије много тога што нас итекако дотиче, да та места нису само мртве развалине.

Победити равнодушност, разбијти незаинтересованост, дозволити да нас неки текст узнемири, да почне да топи вашу безосећајност и неосетљивост, дозволити књизи да вас избаци из летаргије у коју западнете – то је циљ писца. Ако то успе, онда је можда успео и још нешто – да покрене неке стваралачке способности других људи, да пробуди успавана осећања, а поготово љубав према месту, према области, према завичају.

Бајковита Војводина (1)

ЗАБОРАВЉЕНА ИСТОРИЈА

Књига Милана Белегишанина „Окамењене молитве“ је необична књига. То је проза која историјске чињенице, реална места и ликове, претвара у бајку. А бајка је прича о невероватном, легенда, мит, предање, фикција, „кажа“ како су стари знали рећи, која увек има читалаца. Поготово када се веже за неко конкретно место, као у овом случају, када се позајме усмена предања, стварна места, па онда бајка звучи истинито и примамљиво, као преликана са слике, делује небесно лепо, као позајмица из неког сна, понекад страшна, а ипак замamna, освајајућа. Такву бајку Белегишанин доследно прича о свим фрушкпогорским манастирима.

Књига готово увек говори у сликама. А слике пластичне, видљиве и речене речима, убедљиве. Види се да је књигу творио човек који је научио да се изражава сликама. Но, то му није сметало да слике пренесе у речи, па речима слика, стално усавршавајући свој уметнички, причалачки дар.

Да ли то Белегишанин враћа танке темеље чињеница из далеке прошлости? – пита се писац поговора за једну од његових књига. Одговор је да он заиста на танким темељима чињеница гради сасвим нову причу, на истинским топонимима и са стварним људима плете сасвим другачију (могућу) стварност, која више личи на бајку него на историју. Његова прича тече складно, његове реченице су дотеране, његови описи су детаљни и уверљиви, његово вођење радње је смислено, разложно, логично, а крајњи резултат се сведе у неке неку необичну потврду реалности.

Белегишанин је и песник. Он као да тражи лирске одреднице већ дате сурове стварности, нудећи нам их у новој одећи, ушущкане у причу на граници имагинарног. Његови излети из стварности су убедљиви, па човек често помисли да прича и није могла да буде друкчија.

Ликови у овој прози и постоје и не постоје. Но, као што у дечјој машти све што се може замислити постоји и у стварности, тако и ликови у овој књизи, безвремени и свевремени, стварни и измаштани, постоје, делују убедљиво и узбудљиво, вуку нас из доживљаја у доживљај и ми поверујемо да је из мртве руке дечака излетео лептир, оплеменио сан дечака и својим прахом створио ових 17 окамењених молитви. И, ето их пред нама, окамењене, а живе, измаштане, а стварне, дечји наивне, а историјски итекако потврђене, образложене, документоване, поткрепљене.

Тако се пред нама простире та Фрушка гора, Most Pinguis, Mons Almus, Alma mons, тај украс војвођанске равнице са свим њеним манастирима, причама и историјом. Уз то је све претворено у технички доследно, богато, широко као војвођанска равница, а уметнички пажљиво одмерено, без кича, а украшено и пажљиво дотерано као сеоска млада – књига за чување и пречитавање.

Постоје заиста та света места. Њих су одабрали људи који су знали одабрати и умели изабрано уредити, завештали их памћењу других, учинили своје снове стварним, па и нама данас, кроз ове приче, чак и својом нестварношћу делују стварно. Само уз њихову помоћ човек угледа ждралове из Подмосковља и чује њихов крик који је оживео у памћењу дечака који није говорио у Белегишаниновој причи.

Човек који прича причу о светим местима, о манастирима и људима из манастирске прошлости очигледно је одавно разумео оно што други не виде и видео оно што други не разумеју. Ко зна колико је то у њему сазревало, таложило се, слагало се да би се онда

претворило у слике, у бајку, у причу, у поетско ткање које личи на оне капи росе на пауковој мрежи које понекад угледамо у рано јутро, пре него сунце завлада пределом.

Игуман Лонгин среће последњег дана свога боравка у Москви богату удовицу Сању која крштава кћерку и спремна је да помогне својим богатством обнову манастира Беочина. Игуман Јоаникије, чак набијен на колац се моли, а због тога и ко зна због чега још се крвник Синан крсти, али то ћемо сазнати ако прочитамо бајку о Крушедолу кога, почетком 16. века, обнови Максим Бранковић. Сањар Савара је бајка без краја. Он је вечан, ћутљив, бајковит, он је увек одсутан и увек присутан. Он је изненађење и готово да се подразумева. Када га стигне она неминовност која стиже све живо, он испише своју причу у шарама стола у манастиру Јазак.

Игуман Иларион Руварац не преза да венча Николу са мртвом Невенком, схватајући да је љубав вечна као живот, јака попут Сунца и спремна да се са смрћу ухвати у коштац, иако ова друга има последњу реч. Или, можда нема?! Искуствено то нико не може ни да потврди ни да порекне. У манастир Петковац за време глади свраћа Савара (цео век после смрти) да калуђерима прочита поруку уписану у шарама стола и спасе братство да не помре од глади. Бајка о црвеној ружи која је израсла на гробу монаха Христофера код манастира Бешеново, манастира разореног у Другом светском рату, је и прича о ружи Баркароли која окружује цео манастирски комплекс чинећи га тајанственим јунаком легенде.

Манастир Велика Ремета чува причу о псу Маљутки и необичном лечењу. То је на необичан начин повезано и са Јуријем Гагарином коме после чувеног лета треба „само мало рузмарина“. Бајка о манастиру Дивши код села Визића и Циганину Вукоју који не може да спаси своју лепу кћер, иако је чаробним звуцима своје виолине могао да дозове сунце или кишу, тужна је прича о родитељској љубави, док Рака Малгурка гради манастир посвећен лекарима који носи име по њему.

Данашњи дрвореди питомог и дивљег кестена једини су остали као спомен на манастир Кувеждин и јунаштво Јована Диринце. Љубавна прича Васе Милинчића који је осликао иконостас манастира Хопово се не може заборавити. Вечити луталица, сањар Савара свој дневник несанице водио је и у Врднику где се налази Јудин извор и где још живи сећање на убиство римског императора Пробуса. Још више пажње заслужује легенда о ласта, голубовима и звону манастира Шишатовоц у коме је својевремено био игумуна и чувени Лукијан Мушицки.

Како је Савара, та митска личност фрушкогорских манастира, нашао сандук са римским златом, па обновио Фенек, Малу Ремету и Привину главу, уз тајну бунара Ангелине Бранковић, оставља без одговора питање да ли неке степенице воде у небо. Бела вода у селу Беркасову код манастира Привина глава води нас у далеко време када су турске аге и бегови користили право прве брачне ноћи. Извор код манастира имао је магичну моћ за девојке којима је насилно узета невиност, али је, гле чуда, био равнодушан према грешницама. Марица Толаров и Петар Васић везали су своју судбину за манастир Мала Ремета.

На крају пута стиже се у Ново Хопово. Питамо се да ли је звоно овог манастира заиста слушао и Доситеј, а поготово да ли је звоно добило звук и звучност тек када га је Савара (Опет он!) намазао пауновим пером. Но, људи су уверени да је оно способно да тера ђаволе. То звоно звонило је и оних пролећних дана 1999. године када су црне злослутнице НАТО „пријатеља“ носиле свој грозни терет да га истоваре на Војводину, Србију и на Фрушку гору. Оно је уместо сирена говорило да ђавоље птице са товаром смрти лете и изнад ових светих места на јединој војвођанској планини. Последња прича ове књиге је прича о Михаилу

Савићу, његовој супрузи Хелги и дечаку Страхини који је видео бајку у ћилибару са Стражилова.

То је крај приче о манастирима и игуманима, чудним збивањима која су пратила ова света места кроз векове. То је у исто време и позив да погледамо оним другим, унутрашњим очима свет око нас, позив да осетимо „мирисе камених легенди“, да друкчије доживимо боје јесени и рађања пролећа на падинама фрушкогорским. Не, није то позив да постанемо религиозни, ова књига ни у назнаци нема везе са „опијумом за народ“, она је прича о лепоти, позив да верујемо у лепоту, да погледамо дубље, да видимо друкчије, да осетимо садржај свакодневице и предела који нас окружују на нов начин.

Ја сам ову књигу прочитао са закашњењем, прошло је више од десет година од њеног последњег издања (Admiral Books, Београд 2008). Књиге (реч је три књиге) су годинама стајале у једној прегради моје библиотеке чекајући да дођу на ред. Изванредно опремљене, у картонској кутији, тврдом повезу, са илустрацијама у боји, личиле су ми на плаћена издања неког ко има доста новца па је платио да изда књиге које ће се памтити због изгледа. Онда сам на некој телевизији чуо приказ књиге истог писца „Соба на обали“, констатовао да је мој закључак био погрешан, да је аутор мој колега по професији и, ето, признајем, одушевио се овим књигама.

Могао сам ја рећи да су ове приче невероватне, да их је тешко схватити, а још теже прихватити, да се у њима на докучив начин покушава испричати недокучиво, да је много тога у овим причама немогуће, измишљено, да нагињу паранормалном, оностраном, натприродном. Могао сам и тако рећи па оставити књиге да их покрива прашина заборава. Сем тога, уз сву цивилизацију овога века, ово је прича о неким недођијама, бестрагијама по Фрушкој гори, да су многа од тих места богу иза ногу и слично. Могло се и тако, али би било потпуно погрешно, чак и злонамерно, пакосно, малициозно, најблаже речено неколегијално.

После читања ових прича, ако је човек иоле начитан, а посебно ако помало нагиње фантастици, онда он не може да разуме зашто неко једноставније издање ових књига не може да се нађе у свакој војвођанској књижари, да се купи у сваком манастиру о коме књига говори, да се нађе у сваком војвођанском киоску за новине и цигарете. Јер, те књиге су проповед љубави према земљи, то је прича не о равној, досадној, бескрајној равници, него о бајковитој Војводини, то је поглед у један део њене душе, леп и богат као Антићеве стихови, распричан вешто као Чиплићева (Богдан) или Петровићева (Вељко) епски широка приповетка, али на Белегишанинов начин, нов и модеран, али не мање убедљив, а ако ћемо право, понекад још сликовитији и инвентивнији.

Бајковита Војводина (2)

ОЧОВЕЧЕНА ПРИРОДА

Други том Белегишанинове трилогије говори о водама Срема и зове се „Чувари извора“. Он садржи и делове прича о фрушкогорским манастирима, јер су манастири увек грађени поред извора. А вода, као тема пружа веома широко поље за причу. Та бистра провидна течност од које настају реке, језера, океани и киша, чини више од половине и самог човека као и готово свега живог на планети. Она је узрок и услов постојања живота на Земљи.

Књига почиње причом како је аутор упознао девојчицу Благињу (Бињу) која га је учила говору вода. Захваљујући томе он је почео да се бави истраживањем историје извора, бележењем прича о њиховој прошлости, сакупљањем легенди које прате изворе кроз време, па је тако настала књига, коју је посветио тој девојчици која је знала говор вода.

Потпуно је разумљиво да је Белегишанин изабрао баш изворе фрушкогорске, сремске, уграђујући их у бајковите садржаје, повезујући са њима разна времена и разне људске судбине, мешајући као и код манастира имагинацију и истините чињенице, правећи бајковиту смешу која се радо чита. Код приче о води извор је свакако најзанимљивији. То се може видети и по томе што у нашем језику постоји више синонима за извор – издан, кладенац, врело, зденац... Та реч иначе значи и почетак, полазиште, нулту тачку неког процеса или посла, док реч изворност обећава веродостојност и оригиналност.

Сваки извор има свог чувара. Негде су то стварни, а негде измишљени, тек успутно назначени чувари. Ти чувари имају необична имена – Соко сломљених крила, Треће око, Птица златних крила, Лептир са длана свете шаке, Анђела, Вук предводник, Душа витезова Змај Огњеног Вука... Други имају стварније чуваре – Луку Резбара, необичног старца, Јакшу, кључара Маркуса, калуђерицу Јању, монахињу Гаврилу, Марусју, слепог гуслара, Војника... Но и ови чувари за које кажемо да су стварни слични су оним нестварним, више их има у неким обичајним ритуалима око извора, него у стварном стражарењу уз изворе. И, додајмо, свака од ових вода не гаси само жеђ, она обавезно има још неке особине због којих заслужује пажњу, лековита јесте, али само за одређене бољке, али њено коришћење изазива неке друге необичне последице.

Белегишанин у овим причама није доследан ни када су време и простор у питању. У бајкама је све могуће, па тако ни њихов аутор не мора да води рачуна о складу времена и простора. Он јунаке својих прича лако пресељава из древних времена у садашњост, неки који су умрли пре стотинак година устају да доврше своје недовршене послове или да испуне пророчанство. Просторно су, међутим ограничени – збивања око извора или манастира остају ту, не зна се да она утичу на судбине других људи. И они који одлазе у свет после испијања воде са неких извора не осећају даљи утицај извора на своју судбину. Зато су обе врсте чувара слободне у простору и времену, они стичу, као што се у свим бајкама дешава, неке натприродне особине, па неким својим поступцима и радом, чине себе посебно вредним да им се повери и тако одговоран посао као што је чување извора те животно битне течности.

Но, прошетајмо кроз ову књигу!

Анђеоски извор код села Бераскова је најиздашнији у Фрушкој гори. Кажу да он који извире из корена једног бреста на посебан начин лечи тугу – свакоме ко је изгубио некога свога, ако се умије том водом, поклони утеху, туга му прерасте у тиху радост што је постојао тај и такав човек, што је био вољен и цењен за живота. О Белом извору (Ашману) и девојци Милици било је речи када је говорено о манастирима. Но, тај извор је био пресушио, а поново су га покренуле НАТО бомбе којима су ти савремени ратници из небеских висина тражили бомбама подземне резервоаре нафте на Фрушкој гори.

У шуми манастира Фенек код села Јакова је бунар на једном раскршћу. Зову га На краку, а он је на чудан начин повезан са Батајничким (Задушним) бунаром, јер ако се човек огледа у једном његова слика се види у другом бунару. Све је повезано са необичном легендом о болести, инцесту и греху. Извор између села Лежимира и Манђелоса чува причу о љубави и клетви. Вилина вода код села Буковац је прича о Јули Рацков, али и о њеном чукунунуку Славку Рацкову, чија је судбина везана за ратове из деведесетих година прошлог века.

Извор Врањаш постојао је између Манђелоса и Гргуреваца. Они који су пили воду са њега нестајали су, јер вода није била само лековита него је у људима будила чежњу за непознатим даљинама. Но, неки путник је уз извор видео и степенице, а када је погледао уз њих видео је – небо. Јудину воду поред тврђаве Дубочаша смо помињали, јер је император Пробус убијен

у тој тврђави. За њега се тврди да је први донео и гајио винову лозу у овим крајевима. А кључар Маркус који га је издао и данас лута земљом, чува извор, па ако се напијете његове воде Маркус може откључати ваше тајне и дати их вашим непријатељима.

Стари манастир Јазак, где монахиња одавно нема, имао је свој извор за који се говорило да онога ко се у њему купа штити од свих болести. Тај извор звао се Дреновац, а звали су га и Вучја чесма, јер он чува причу о монахињи Гаврили и вуку. И извор Калуђерица своју историју везује за вука и монахињу Јању, која је била приморана да живи све дотле док не спасе двоје који се воле. Тужна је прича о Језеру Свитаца код села Лединаца. И о свицу у оку свеца. А вода са Козарице, извора који је близу Чортановачког тунела, спречила је младића да отпутује у сећање. О извору код Черевиха и Марусји код које су долазили дечаци, а од ње излазили мушкарци, већ смо говорили.

Мијина водица или Скеледијин извор код села Свилош је савремена бајка о гатари и Војнику, док је Обедски бунар код Купинова (име је добио по Обедској бари) у 15. веку ископала мајка Ангелина и стоји тако пет векова непромењен. У црквици крај бунара је рука свеца стиснута у песницу. Та шака сваког септембра рађа Лептира са длана, али то је посебна прича. Пауковац или Модра вода, коју је изузетно ценио Лукијан Мушички веже се за љубав Милене, ћерке лежимирског пароха Петра Борића и Циганина Радула. Раковачка вода или Месечева чесма је на пола пута између Старог и Новог Раковца, понекад у априлу уместо воде испушта месечеву светлост. Стражиловачки извор (брдо је добило име по стражама за време епидемије куге) имао је чудног чувара кога је свако описивао на свој начин, а нико га заиста није видео.

Убавац је извор између Крушедола и Ремете. Овде се први пут помиње вечити путник и просветитељ свети Сава. Убавац је чудан по томе што се код њега сваке последње суботе у години окупљају необична створења, неки јунаци наших песама и бајки – Баш Челик, Балачко војвода, коњ Јабучило, уморни једнорог, соко са три крила, двоглави орао... А код Даља опет извор Чаушевац за који се везује легенда о љубави Луке Вукаловића и виле. Но, пошто с вилом није могао да има пород, он ју је оставио, а она проклела њега и извор код кога су се срели. Но, и ту љубав побеђује, али то је прича о Радаву и Зарији. Игњат Васић излечио се Шуљамском водицом, што је обогатило историју ове воде и краја с краја прошлог века.

И тако, од извора до извора, везе свој вез Белегишанин. Ради то вешто никада не прелазећи границу, а увек је на граници оностраног, читалац никада није начисто да ли је прича „с ове“ или „с оне“ стране реалности. Но, аутор нема проблема с тим, јер читалац ужива не примећујући та његова прелажења границе, па му чак ни вучји урлик и јаук монахиње који заједно руше читав манастир не звуче као нешто немогуће.

Приче о изворима као да су за нијансу слабије од оних о манастирима, јер су се делом помешали доживљаји. Ипак и оне су не само лепе, него и саветодавне, опомињу нас на драгоценост извора и питке воде, око њих се формирао и растао живот, па је тако настајала и бајка којој је Белегишанин удахнуо нову снагу.

Хтео не хтео, морам да признам да ми је Војводина ближа, пријемчивија и више „моја“ после читања ове књиге. Када сам пре пола века као новинар почео да пишем о темама из Војводине, уплашио сам се монотоније бескрајне равнице, мучило ме је што небо нема на што да се наслони, па сам јабланове поред пута прихватио као пријатеље који ми помажу да се осетим мање безначајан и мали у бескрају равнице. Требало је да прође време, да упознам људе, па да колико-толико схватим равницу. А онда сам почео да упознајем дворце, па манастире, а овом књигом ми се отворила још једна димензија која ми је била далеко, коју

сам једва наслућивао. После ове трилогије све ми је у Војводини некако ближе, разумљивије, више моје него што је било, јер се све повезало и временски и просторно, онострано и онострано, прозно и песничко, стигло ми у памћење и осећање оплемењено, ољуђено, свевременско, не савршено али лепо, јер савршена лепота је хладна, жубор сремских извора претворио се у плетиво приче, па сада, ако пролазимо кроз ова места тражим те изворе као личне познанике, као блиске пријатеље.

Бајковита Војводина (3)

УЗИДАНИ СНОВИ

Књига „Снови затрављених кула“ (Легенде о замковима Војводине) је трећа књига трилогије „Камен у житу“. Она је лирски изразитија, али је сиромашнија од претходне две, односно нуди нам мање материјала за размишљање. Можда би се могло рећи да је аутор градњу замкова друкчије доживео него што су је доживљавали градитељи, који су у тим грађевинама видели наставак сопственог трајања, нешто по чему ће их људи памтити када не буду постојали у овој димензији, а замкови остану да живе као спомен на њих.

Но, питање је колико грађевине живе, колико и да ли људи у њима виде пропале снове, радост, врлину и пороке оних који су их зидали. За Белегишанина (а таквих нема много) цигле и даље имају душу, срушени или дотрајали замкови, па и они који су обновљени, задржали су сету својих власника, а „замкови Дунђерских носе достојанствено своју госпоштину“.

Да ли замак Карачони чува ону неостварену љубав младог новосадског лекара и успаљене краковске грофице или то само Дунав пева песму утопљених неимара? Очигледно, то треба доживети на лицу места.

Кажу да је најлепша сецесионистичка грађевина онај замак у Беочину, али је оптерећен радовима Надора који је, како кажу, ћутао и правио необичне украсе фасаде (сличне онима на цркви Нотр Дам), који није добар човек, јер на је крају убио белу голубицу, уместо да је нахрани.

Зашто се Ема спалила на највишој кули Капетанова? Да ли се то сенке господара замкова моле сенки плавокосе господарице која није могла да преживи продају Капетанова? Или се можда спалила зато што губи све те зидине у које је уградила сву своју љубав према њиховом власнику?

Да ли то Стари Лец, као азил за немоћне и умоболне, говори о проклетству његовог некадашњег градитеља и власника?

Никола Безереди био је први власник и градитељ дворца у Челареву. Од њега га је откупио Лазар Дунђерски. Гости у овом дворцу, између многих, били су и светски познати стари мајстор сликарске четкице Паја Јовановић и већ у годинама необични песник Лаза Костић, као и многе познате личности тога времена. На клавиру откупљеном од неког руског грофа коцкара мало је ко свирао изузев младе и лепе Ленке Дунђерски. О симпатији која се родила између Ленке и постаријег песника, који је кумовао свој Лазаревој деци на крштењу, само се нагађа, али песма о љубави „Santa Maria della salute“, која носи епитет наше најлепше љубавне песме прошлог века, остала је као споменик њеној младости, јер је и она прешла „на ону страну“ у двадесет некој. Тако она на необичан начин подсети Белегишанина на Јесењинову Исидору Данкан или на Поову Анабел Ли.

Замак у Хајдучици у коме је својевремено била управа неког газдинства тада великог ПКБ-а и сам сам доживео као тајанствену лепоту, али нисам знао легенду о руском сликару Јатану и о сликама јесени са мирисом „у језерцу бременитом сновима“ у лепо уређеном парку. Паркови су били лепши од сна, јер се не може сањати лепота која се негде и некада не види.

Прича из записа најмлађе кћерке спахије Дамаскина о дворцу у Ечки, с магијом позоришта и момком који игра девојку, остаје на нивоу магије.

То се не би могло рећи за замак у Великом Средишту, где се све претворило у срчу, јер су браћа Лазаревићи својим стакленим стазама за скијање од бајке о лепоти направили хорор.

На сличну причу „вуче“ и Фишиеров салаш са његовим парком, а не дворцем.

Или, можда, најзапуштенији дворец „Шлос“ у Голубинцима, где је неверство супруге и њено брутално убиство дозвољавало пауке који ту данас владају. А, што изазива много асоцијација, „ко убије паука, чуће крик младе жене“.

Тако стижемо до замка који носи име по коњу Фантасту, где је икона Стефана Првовенчаногју је насликао Урош Предић. Данас само сенка чувеног коња Инквизитора дозвољава сенци Богдана Дунђерског да је узјаше. Све се претворило у сенке.

Ти дворци, чак и када су обновљени и одржавани, само су сенка њихових некадашњих власника, бивших богаташа, често арогантних људи, самовољних и померених од онога што је нормалан, обичан човек, али са једном карактеристиком – сви ти људи непоправљиво су заражени лепотом, робови су њени. Остајући у Белегишаниновим књигама на периферији простора и времена, реалности и бајке, стварности и сна, оне нам, сагледане кроз око човека који уме да гледа, дарују више, дарују нам легенде, а оне су увек биле привлачне.

Та привлачност легенди, хтели не хтели, насели се у нама, донесе нам, чак и када смо хладно рационални, освежење, онај озон после кише кога се неки власници двораца и паркова плаше. То лепо објашњава аутор када каже да сви „градитељи са истока, заљубљени вртлари, љубоморни властелини, лудаци храпавог кашља, моћни владари, несрећни сликари, виловите душе господара, тајанствене свилокосе властелинке – сви су они у једном колективном сну затрављених кула који почиње да живи“.

А живи захваљујући оваквој књизи и њеном начину причања једне прошлости која се врло вешто креће ивицом бајке и реалности, сна и јаве, имагинације и стварности.

Ове развалине памте своје творце „по лепоти“, а то је добро, то је сведочење о томе да сви ми имамо неки свој дворец, неки замак детњства којег се сећамо као нечега лепог што вреди памтити.

Чудни су ти дворци. Они увек имају нешто од оних који су наручивали њихову градњу, имају неку жељу коју је власник хтео да оствари и да је остави да га по њој памте.

Избор који је аутор направио – дворци, извори и богомоље – на неки начин су резиме човековог трајања на тој земљи. Када се у равној Војводини књига наслови као „Камен у житу“, а овде човек може сатима пешачити да не нађе камен вредан пажње, онда се читалац мора упитати зашто је аутор одлучио баш за такав наслов. Можда само као провокацију за читаоца!

Иначе, у овим књигама ништа није камено. Напротив, мекана је прича као душа, мекана као осећања која прате збивања, мека је, јер садржи нит бајке и ону мекоту равничарске душе, широке као бескрајни видик коме ништа не смета, опијеност разликама у природи и разликама у људима, коју камен, макар и у житу не може да нам понуди.

Тако смо стигли на крај књиге(а). Белегишанин је направио специјални буквар Војводине. Буквар за одрасле. Посебно за љубитеље Фрушке горе.

Тај буквар садржи ону стару поруку: да би волео завичај, мораш га упознати! А постоје разни начини упознавања. Мени се овај начин свиђа.

Књига која нас провоцира, подстиче на путовање, истраживање, која нас уводи у бајку право из реалности, заслужује пажњу. Заслужује читање и пречитавање.

Аутор: Димитрије Јаничић